

Slovensko: hydrogeologické práce regionálneho významu v prvej dekáde 21. storočia

P. Malík¹, M. Bím²

¹Štátny geologický ústav Dionýza Štúra; oddelenie hydrogeológie a geotermálnej energie, Mlynská dolina 1, 817 04 Bratislava; Slovensko; peter.malik@geology.sk

²Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, sekcia geológie a prírodných zdrojov, nám. L. Štúra 1, 812 35 Bratislava, Slovensko; miroslav.bim@enviro.gov.sk

Obdobie rokov 2000 až 2010 sa z hľadiska vedného odboru hydrogeológie nesie v znamení zvýšenej pozornosti k jej výstupom, ale aj v znamení zvýšených nárokov na kvalitu, dostupnosť a reprodukovateľnosť údajov, ktoré tento vedný odbor prináša. Spoločenské prostredie, do ktorého rámca sú regionálne hydrogeologické výskumy a prieskumy územia Slovenska zasadené, bolo poznačené vstupom krajiny do Európskej únie a v duchu prijímania príslušnej legislatívy sa niesla i časť sumarizácie poznatkov, potrebných najmä pre implementáciu európskej rámcovej smernice o vodách (2000/60/ES), využitie najmä pri vyčleňovaní útvarov podzemných vôd.

V zmysle tejto smernice, resp. aj dcérskej smernice o podzemných vodách (2006/118/ES) sa niesli mnohé odborné práce potrebné pre rozsiahle regionálne hydrogeologické a hydrogeochemické charakterizovanie územia Slovenskej republiky, ktoré sú v rámci ich implementácie časovo rozvrhnuté až do roku 2015. V podobnom duchu i mnohé oficiálne dokumenty proklamujú starostlivosť o životné prostredie, pričom napr. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky (č. 660 zo dňa 31. júla 2006) ráta so zabezpečením dôslednej ochrany vodných pomerov a vodárenských zdrojov, pričom „vodu bude pritom považovať za strategickú surovinu, od dostatku a kvality ktorej bude závisieť úroveň všetkých hospodárskych aktivít, ako aj životná úroveň občanov“. V rovnakom duchu Konceptcia geologického výskumu a prieskumu územia SR na roky 2007 – 2011 (s výhľadom do roku 2015), schválená 28. 11. 2007 vládnym uznesením 1001/2007, počíta s realizáciou hydrogeologického výskumu a prieskumu, zostavovaním hydrogeologických máp a ďalším poznávaním hydrogeologic-

kých pomerov územia Slovenska pre vyčísl'ovanie množstiev podzemných vôd.

Okrem aktuálnych koncepčných dokumentov však regionálne-hydrogeologické poznanie krajiny súvisí vo veľkej miere aj s tradíciou, ktorá vychádza z rozsiahlych plošných hydrogeologických prieskumných prác, ktoré možno začať datovať približne od začiatku šesťdesiatych rokov XX. storočia. V súčasnom období, resp. v časovom intervale medzi súčasnosťou a medzníkom reprezentovaným rokom 2000, môžeme hydrogeologické práce regionálneho charakteru, vykonávané na území Slovenskej republiky, rozčleniť na:

1. Hydrogeologické prieskumy spojené s výpočtom množstiev podzemných vôd

Vyhľadávacie hydrogeologické prieskumy predstavujú najcennejší zdroj informácií o hydrogeologických pomeroch krajiny, pretože sa v ich rámci zvyčajne vykonávajú aj finančne náročnejšie technické práce – hydrogeologické vrty, pozorovania kvantitatívneho a kvalitatívneho režimu zrážkových vôd, povrchových tokov a najmä podzemnej vody z prameňov, umelých drenážnych objektov a vrtov, hydrometrovacie práce, regionálne matematické modely prúdenia podzemných vôd. Výsledky vyhľadávacích hydrogeologických prieskumov možno považovať za reprezentatívne vzhľadom k zisťovaniu nových hydrogeologických skutočností a získavaniu nových regionálne-hydrogeologických poznatkov.

2. Zostavovanie základných hydrogeologických a hydrogeochemických máp v mierke 1 : 50 000

V súčasnosti pracujú hydrogeológovia Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra na hydrogeologických mapách pre ďalších 10 regiónov Slovenskej

republiky, ktorými sú Žitavská pahorkatina a Pohronský Inovec, Slovenský Kras, Rimavská kotlina, Bukovské vrchy, Bánovská kotlina, Žiarska kotlina, Súľovské vrchy a Žilinská pahorkatina, Slovenský Raj, východná časť Cerovej vrchoviny a Gemerské terasy a severná časť Podunajskej roviny – spolu 5323 km². Táto generácia máp má byť ukončená v roku 2012, pričom dovedy by sa mali v digitálnej forme spracovať aj všetky v predchádzajúcom období zostavené základné hydrogeologické a hydrogeochemické mapy a následne by malo dôjsť k ich sprístupneniu verejnosti prostredníctvom servera mapovej služby ŠGÚDŠ. Takto by malo byť spracovaných (s výnimkou starších hydrogeologických máp, spracovaných rozličnou metodikou) spolu teda 16 562 km², t. j. 33,8 % plochy Slovenskej republiky.

3. Zostavovanie účelových hydrogeologických máp a máp kvality prírodných vôd v rámci edície máp geologických faktorov životného prostredia (prevažne v mierke 1 : 50 000).

V súčasnosti sa zároveň pripravuje aj metodika spracovania celého súboru máp geofaktorov životného prostredia v digitálnom formáte tak, aby sa jednak zladili zobrazované prvky na hraniciach jednotlivých regiónov, a aby sa zároveň umožnilo publikovanie tohto súboru na verejne prístupných mapových serveroch.

4. Regionálne hydrogeotermálne zhodnotenia perspektívnych oblastí geotermálnych vôd

Regionálne hydrogeotermálne hodnotenia boli do roku 2000 ukončené pre územia perspektívnych geotermálnych oblastí: Centrálna depresia Podunajskej panvy; Komárňanská vysoká kryha; Liptovská kotlina; Skorušinská panva, západná a južná časť Levočskej panvy (Popradská kotlina) a oblasť Ďurkova v Košickej kotline. V rokoch 2000 až 2010 boli ukončené alebo sú v procese realizácie regionálne hydrogeotermálne hodnotenia regiónov Žiarska kotlina (súčasť perspektívnej geotermálnej oblasti Severozápadná časť Stredoslovenských neovulkanitov, Hornonitrianska kotlina, Topoľčiansky záliv a Bánovská kotlina, Humenský chrbát,

a v procese rozpracovania je perspektívna geotermálna oblasť Rimavská kotlina a Rudnianska kotlina.

5. Hydrogeologické prieskumy spojené s výpočtami množstva a vytyčovaním ochranných pásiem minerálnych vôd

Prijatím zákona č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách... sa ochrana zdrojov minerálnych vôd zabezpečuje pásmom fyzickej ochrany a stanovením ochranných pásiem v dvoch stupňoch. Hydrogeologické práce, spojené so stanovovaním ochranných pásiem a výpočtami množstiev minerálnych vôd priniesli so sebou rad významných poznatkov o spôsoboch a formách obehu týchto spoločensky najviac cenených podzemných vôd. V prvej dekáde 21. storočia boli z prostriedkov štátneho rozpočtu SR vypočítané množstvá minerálnej vody a navrhnuté ochranné pásma prírodných minerálnych zdrojov v Lúčkach, v Trenčianskych Tepliciach, v Piešťanoch, v Korytnici, v Čeríne, na Sliači a v Kováčovej, v Šamoríne-Čilistove, v oblasti Sklených Teplic, v Turčianskych Tepliciach, v Budiši, v Kláštore pod Znievom a v Socovciach, v Tornali, v Martine a v Nimnici.

Práce regionálne hydrogeologických výskumov a prieskumov predstavujú prvotnú podkladovú informáciu o hydrogeologických pomeroch územia Slovenskej republiky, na základe ktorej je možné vykonávať vodohospodárske opatrenia a územnoplánovacie rozhodnutia zohľadňujúce výskyt a pohyb podzemných vôd, projektovať prieskumné hydrogeologické práce, čerpať vstupné údaje o okrajových podmienkach a hydraulických vlastnostiach hornín pri regionálnych modeloch prúdenia podzemných vôd a posudzovať stupeň znečistenia podzemných vôd, resp. ohrozenia jestvujúcich zdrojov. Možno konštatovať, že prvá dekáda 21. storočia bola priaznivá k rozširovaniu poznatkov o hydrogeologických pomeroch, obehu a režime podzemných vôd v regionálnej mierke a vytvorila ďalší stupienok v procese ich systematického spoznávania.